

Lise Iversen Kulbrandstad, Gunhild Tveit Randen
og Lars Anders Kulbrandstad (red.)

Den første forskningskonferansen
om norsk som andrespråk

Sammendrag av konferanseinnlegg og program

Høgskolen i Hedmark
Notat nr. 6 – 2004

Online-versjon

Utgivelsessted: Elverum

Det må ikke kopieres fra notatet i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Forfatteren er selv ansvarlig for sine konklusjoner. Innholdet gir derfor ikke nødvendigvis uttrykk for Høgskolens syn.

I notatserien fra Høgskolen i Hedmark publiseres f.eks milepel dokumentasjon av et forsknings- og/eller utviklingsprosjekt, eller andre dokumentasjoner på at et arbeid er i gang eller er utført.

Notatet kan bestilles ved henvendelse til Høgskolen i Hedmark.
(<http://www.hihm.no/Publikasjon/default.htm>)

Notat nr. 6 - 2004

© Forfatterne/Høgskolen i Hedmark

ISBN: 82-7671-411-0

ISSN: 1501-8555

Høgskolen i Hedmark

Tittel: Den første forskningskonferansen om norsk som andrespråk. Sammendrag av konferanseinnlegg og program

Redaktører: Lise Iversen Kulbrandstad, Gunhild Tveit Randen og Lars Anders Kulbrandstad

Nummer: 6

Utgivelsesår: 2004

Sider: 34

ISBN: 82-7671-411-0

ISSN: 1501-8555

Oppdragsgiver:

Emneord: norsk som andrespråk, andrespråksforskning

Sammendrag: Den første forskningskonferansen om norsk som andrespråk arrangeres ved Høgskolen i Hedmark 18.-19. november 2004. Dette er sammendrag av innleggene ved konferansen og konferansens program.

Høgskolen i Hedmark

Title: First Research Conference on Norwegian as a Second Language. Abstracts and Program

Editors: Lise Iversen Kulbrandstad, Gunhild Tveit Randen og Lars Anders Kulbrandstad

Number: 6

Year: 2004

Pages: 34

ISBN: 82-7671-411-0

ISSN: 1501-8555

Financed by:

Keywords: Norwegian as a Second Language, Second Language Acquisition

Summary: The first research conference on Norwegian as a second language is arranged by Hedmark University College November 18th -19th 2004. The abstracts and the program are published here.

Velkommen til konferanse ved Høgskolen i Hedmark!

Flerfaglig gruppe for studier av språk- og kulturmøter ved Høgskolen i Hedmark er stolte over å kunne være vertskap for *Den første forskningskonferansen om norsk som andrespråk*, 18.-19. november 2004. Om lag 70 personer har meldt seg på konferansen. I tillegg er de om lag 30 studentene ved Flerkulturell pedagogikk ved Høgskolen i Hedmark invitert til å delta. I løpet av de to konferansedagene vil det bli holdt til sammen 33 foredrag: 6 plenumsforedrag og 27 foredrag i parallelle sesjoner. Foredragsholderne representerer elleve institusjoner: Universitetene i Bergen, Oslo, Trondheim og Tromsø, Høgskolene i Oslo, Vestfold, Volda, Stavanger, Telemark og Hedmark og dessuten Northland Community and Technical College, East Grand Forks.

Konferansen er ledd i arbeidet med å etablere *Norsk nettverk for andrespråksforskning* som en undergruppe av *Nordisk nettverk for andrespråksforskning* – som formelt ble dannet på *Den sjette nordiske konferansen om Nordens språk som andrespråk* i Lund i mai 2003. Grappa som har arbeidet med det norske nettverket, har bestått av: Anne Golden (Universitetet i Oslo), Kari Tenfjord (Universitetet i Bergen), Lars Anders Kulbrandstad (Høgskolen i Hedmark/nestleder Nasjonalt fagråd for norsk som andrespråk) og Lise Iversen Kulbrandstad (Høgskolen i Hedmark). Arbeidsgruppa mener det er behov for et årlig treff for norske andrespråksforskere, og har derfor foreslått at *Norsk nettverk for andrespråksforskning* annethvert år arrangerer en egen konferanse og annethvert år møtes under MONA-sesjonen (Møter om norsk som andrespråk) på MONS (Møter om norsk språk).

Formålet med novemberkonferansene skal være at norske andrespråksforskere skal få mulighet til å legge fram egen forskning til debatt og være med å diskutere andres forskning. Konferansene skal være et møtested mellom unge og etablerte forskere og et viktig ledd i arbeidet med å bygge et inspirerende, kreativt, støttende og framtidsrettet nettverk. Nettverket skal sette forskningskvalitet i høysetet og bidra til å intensivere og synliggjøre andrespråksforskningen i Norge og dessuten inspirere til internasjonalisering av norsk andrespråksforskning.

Invitasjonen til å delta på årets konferanse gikk til alle som arbeider med forskning innenfor fagområdet norsk som andrespråk, både til etablerte forskere og til dem som er i forskerutdanning på master- og doktorgradsnivå. Fagområdet norsk som andrespråk er tolket vidt både i sammenheng med konferansen og nettverket. Det omfatter språkinnlæring for grupper med innvandrer- og flyktningbakgrunn, for samer og nasjonale minoriteter og for utenlandske studenter som lærer norsk. Faglig kan forskerne komme fra en rekke disipliner. Innleggene på årets konferanse har lingvistisk, sosiolingvistisk, didaktisk, litterær, pedagogisk og psykologisk forankring. Det finnes innlegg konsentrert om andrespråksutvikling, og det finnes innlegg der innlæring av norsk sees som del av en tospråklig utvikling.

Frist for innsending av sammendrag til årets konferanse var 11. juni. Sammendragene ble vurdert av en vitenskapelig komité bestående av den nevnte arbeidsgruppa forsterket med stipendiat Gunhild Tveit Randen, Høgskolen i Hedmark.

I tillegg til selve konferansen har halvparten av deltakerne meldt seg på NORAN-skolen (Norsk-som-andrespråks-skolen). Den finner sted lørdag den 20. november. Hensikten er å diskutere aktuell internasjonal faglitteratur.

På vegne av Flerfaglig gruppe for studier av språk- og kulturmøter ønsker vi tre som utgjør arrangementskomiteen, velkommen til Høgskolen i Hedmark!

Lise Iversen Kulbrandstad, Gunhild Tveit Randen og Lars Anders Kulbrandstad
8. november 2004

På <http://www2.hihm.no/minoritet/> finnes mer informasjon om det nordiske nettverket og om den sjuende nordiske konferansen om Nordens språk som andrespråk i Bergen 9.-11. juni 2005. Informasjonen finnes under lenken NORDAND.

INNHold

ANNE-HVENEKILDE-FORELESNINGEN 2004	11
Bente Ailin Svendsen: Fra morsmål til morsmål – Det terminologiske paradoks i andrespråksforskningen.....	11
PLENUMSFOREDRA	12
Golden, Anne, Lise Iversen Kulbrandstad og Kari Tenfjord: Framveksten av fagområdet «Norsk som andrespråk» – utviklingslinjer 1980-2004	12
Hagen, Jon Erik: Verbmorfologi, noe å bry seg om?	12
Kulbrandstad, Lars Anders: Er det vanskelig å lære norsk?.....	12
Sollid, Hilde: Språkdannelse i møtet mellom kvensk og norsk i Nordreisa....	13
Aarsæther, Finn: Kodeveksling som samtalestrategisk virkemiddel i samtaler mellom pakistansk-norske ti-åringer	13
PARALLELLE FOREDRA	16
Andenæs, Ellen: Kjønn og språklæring: om tilgang til posisjoner og praksis	16
Dahl, Tove I. og David Christian: Formulaic language and language play in the teaching of Norwegian.....	16
Danbolt, Anne Marit: Med kamera i klasserommet – om lese- og skriveopplæring for elever med norsk som andrespråk	17
Eide, Kristin M.: Subjekt og verb i norsk som andrespråk. En prosjektskisse	18
Engen, Thor Ola: «The forth year slump» i lys av Vygotsky og Ricoeur.....	19
Frøili, Jorunn: Signal for turtaking i tolkede samtaler. Presentasjon av en typologi	19
Golden, Anne: Lette og vanskelige forståelsesoppgaver når metoden er en flervalgsoppgave – hva er egentlig det?	20
Gjernes, Erna: På oppdagelsesferd i litteraturen med Salman. Om litterære erfaringer i den flerkulturelle skolen	20
Grimstad, Birgitte Fondevik og Hilde Osdal: Nynorsk i andrespråksopplæringa	21
Harnæs, Liv Andlem: Læring av norske vokaler hos voksne andrespråksbrukere med arabisk som morsmål – en akustisk studie	22

Hvistendahl Rita og Astrid Roe: Hva forteller Oslo-prøven om språklige minoriteters leseprestasjoner i 10. klasse?	23
Joensen, Linda: Utlendingers oppfatning av egen språklæring	23
Kongslien, Ingeborg: Fleirkulturell litteratur i den norske skulen	24
Larsen, Vibeke: Et språksamfunn inspirert av Bollywood?	25
Lindemann, Beate: Det vanskelige «få»	25
Lindquist, Hein og Kirsten Palm: Språklige minoriteter i majoritetsskolen. Organisering og skolens begrunnelser	25
McGhie, Marit Ruud: «Survival of the frequent»?	26
Nistov, Ingvild: Transfer og leddstilling — igjen	27
Randen, Gunhild Tveit: Presentasjon av pilotstudie i prosjektet «Språkferdigheter ved skolestart»	28
Ryen, Else: Mestring av passiv – en indikator på generell språkbeherskelse?	28
Sandvik, Margaret: Språkstimulering og -evaluering på første- og andrespråk	29
Skaret, Anne: Arbeid med flerkulturell skjønnlitteratur i norsk førskolelærerutdanning	30
Skjelbred, Dagrun: Noen trekk ved lærebokspråk med relevans for elever fra språklige minoriteter	30
Tenfjord, Kari: ASK — et norsk elektronisk andrespråkskorpus	31
Torvatn, Anne Charlotte: Digitale læremidler for minoritetsspråklige elever	31
Winsnes, Kaja Høgh: Er det bare norsken som mangler?	31
Aamotsbakken, Bente og Norunn Askeland: Uten utdanning - intet lys. Om minoritetsspråklige læreres bruk av læremidler	32
PROGRAM	33

ANNE-HVENEKILDE-FORELESNINGEN 2004

Bente Ailin Svendsen: Fra morsmål til morsmål – Det terminologiske paradoks i andrespråksforskningen

I forelesningen ønsker jeg å belyse hva jeg oppfatter som «det terminologiske paradoks» i andrespråksforskningen. Med dette mener jeg at det på den ene siden er åpenbart at andrespråksforskningen har behov for analytiske termer som «morsmål», «andrespråk», «fremmedspråk», «transfer» og så videre. På den andre siden er det diskutabelt i hvilken grad og på hvilke måter disse termene reflekterer minoritetsspråklige barns språklige «virkelighet». Dette paradokset ønsker jeg å belyse gjennom en presentasjon og diskusjon av fem norsk-filippinske barns flerspråklige praksis og ferdigheter i norsk, tagalog og engelsk. Videre vil jeg reise problemstillinger som i hvilken grad det terminologiske paradokset eller termenes iboende relativitet bidrar til å utviske skillet mellom andrespråksforskningen og andre forskningsfelt, særlig skillet mellom andrespråks- og tospråklighetsforskningen.

Bente Ailin Svendsen har nylig levert inn sin avhandling for dr.art.-graden ved Universitetet i Oslo, Institutt for lingvistiske fag. Avhandlingens tittel er: Så lenge vi forstår hverandre: Språkvalg, flerspråklige ferdigheter og språklig sosialisering hos norsk-filippinske barn i Oslo. For tiden er Bente Ailin tilsatt ved Institutt for lingvistiske fag, UiO. Hun underviser i emnene «Tospråklighet» og «Språk i samfunnet», og er engasjert som forsker på prosjektet «Language choice and social network in the Filipino community in Oslo».

Om Anne-Hvenekilde-forelesningen

Anne Hvenekilde (1940-2001) var den første professoren i norsk som andrespråk. Fra 1970-tallet arbeidet hun ved Universitetet i Oslo. Hun la hele sin store arbeidskraft i å bygge fagområdet – både forskningsfeltet og undervisningstilbud innenfor alle skoleslag. En helt sentral oppgave for Anne var å stimulere andre til å engasjere seg. Hun viste en særlig omsorg for fagområdets hovedfagsstudenter og bidro til at deres innsats ble synlig. Derfor skal Anne-Hvenekilde-forelesningen holdes av en forskerrekruert, en som nylig har levert sin masteroppgave eller sin doktorgradsavhandling.

PLENUMSFOREDRA

Golden, Anne, Lise Iversen Kulbrandstad og Kari Tenfjord: Framveksten av fagområdet «Norsk som andrespråk» – utviklingslinjer 1980-2004

I 1980 leverte Ellen Andenæs og Anne Golden hovedfagsoppgaven *Norsk som fremmedspråk – en sammenliknende analyse av trekk ved skriftlig norsk hos arabiske, pakistanske og tyrkiske elever i Oslo*. Oppgaven inneholder en analyse av norsk skrevet av barn fra tre av 1970-tallets store innvandrergupper. Språket ble analysert med utgangspunkt i de internasjonale teoriene om innlærerspråket – interlanguage – eller «mellomspråk». Dette arbeidet innledet en viktig linje i oppbyggingen av andrespråksforskningen: Hovedfagsoppgaver skrevet av studenter med praktisk erfaring som lærere – dvs. en motivasjon for forskning med opphav i praksis. I dette foredraget er denne linjen én av dem vi vil utforske. Andre er forskningens formål og metoder, og ikke minst dens teorigrunnlag. Doughty og Long (2003:4) hevder at «research on SLA is increasingly viewed as a branch of cognitive science», mens Block (2003) skriver om «The Social turn in Second Language Acquisition». Vi vil diskutere den norske andrespråksforskningens plassering i forhold til utsagn som dette.

Hagen, Jon Erik: Verbmorfologi, noe å bry seg om?

Innlegget er en oppsummering av noen resultater av et delprosjekt over fremmedspråklige testkandidaters skriftlige bruk av sentrale morfosyntaktiske kategorier. Jeg vil rapportere om deres mønstre for bruk av disse og gi til beste noen mer allmenne refleksjoner om språklæringsprosessen som disse observasjonene gir anledning til, spesielt om sammenhengen mellom verbmorfologi og syntaksutvikling.

Kulbrandstad, Lars Anders: Er det vanskelig å lære norsk?

Innlegget har utgangspunkt i et pågående forskningsprosjekt med tittelen «Kulturmøte og språklig bevissthet». Hovedmålet med prosjektet er å bidra til at vi får kunnskap om de forestillinger om språk og språkforhold som nå vokser fram i møtet mellom majoritet og minoriteter i det norske samfunnet. På den måten vil jeg være med å legge grunnlag for en didaktisk fornying og utvikling av språklæreundervisningen i grunnskolen,

først og fremst innenfor fagene norsk og norsk som andrespråk, ut fra de behov som skapes gjennom større pluralisme i språk og kultur.

Hoveddelen av datamaterialet i prosjektet er intervjuer med fjorten ungdomstrinnselever - både majoritetselever og minoritetselever. Der spør jeg elevene blant annet om de mener det er vanskelig å lære norsk, og hva som eventuelt byr på de største utfordringene. I innlegget vil jeg presentere noen av elevsvarene og analysere dem i lys av så vel språklæringsteori (se f.eks. Mitchell & Myles 1998) som folkelingvistisk teori (Niedzielski & Preston 2000).

Litteratur

Mitchell, R. & F. Myles (1998). *Second language learning theories*. London: Arnold
Niedzielski, N. A. & D. R. Preston (2000). *Folk linguistics*. Berlin: de Gruyter

Sollid, Hilde: Språkdannelse i møtet mellom kvensk og norsk i Nordreisa

Norge førte en offensiv fornorskningsspolitikk overfor kvener og samer i perioden 1850-1950, og fra begynnelsen av 1900 gjennomgikk store deler av Nord-Norge språkskifter fra kvensk/samisk til norsk. I doktoravhandlinga *Dialektsyntaks i Nordreisa: Språkdannelse og stabilisering i møtet mellom kvensk og norsk* (Sollid 2003, Universitetet i Tromsø), tar jeg utgangspunkt i en teori om at de nordnorske språkkontaktdialektene kan sies å være nye dialekter. I Sappen i Nordreisa er den norske dialekten danna i denne språkskifteprosessen, og ett viktig grunnlag for dialekten er kvenenes norske andrespråk. Denne dannelsesprosessen kan vi studere ved å undersøke ulike generasjoners holdninger til syntaktiske transfertrekk fra kvensk. I foredraget presenterer jeg resultater fra avhandlinga som gjelder setninger med manglende inversjon (eksempel «I gamledaga dem frakta veden med hest til veien») og setninger med dobbel negasjon (eksempel «Eg har ikke aldri smakt sånne brød»).

Aarsæther, Finn: Kodeveksling som samtalestrategisk virkemiddel i samtaler mellom pakistansk-norske ti-åringer

Prosjektet er gjennomført i perioden 1999-2004 og har resultert i en avhandling for Ph.d.-graden: *To språk i en tekst. Kodeveksling i samtaler*

mellom pakistansk-norske tiåringer. (2004), Universitetet i Oslo, Institutt for lingvistiske fag.

Det sentrale forskningsspørsmålet i prosjektet er knytta til hvilke funksjoner kodeveksling har i språkbruken til pakistansk-norske barn som samhandler i skolesituasjonen. Kodeveksling er her sett i et tekstperspektiv, ikke i et grammatisk perspektiv. Datagrunnlaget for undersøkelsen er i første rekke video-opptak av samtaler de pakistansk-norske barna har seg imellom, hovedsakelig i grupper på tre. Spørreskjema om språkbruk sendt til informantenes familier, er også gjenstand for analyse. Videre er observasjoner fra klasse- og skolemiljø i forfasen til prosjektet også tatt med i datagrunnlaget.

Analyser av deler av videomaterialet tidlig i prosjektperioden indikerte at de tospråklige pakistansk-norske elevenes kodeveksling i stor grad kunne sies å ha pekerfunksjon til interaksjonelt betydningsbærende forhold i samhandlingssituasjonene, så som erting, ulike typer konflikter, avsporinger. Det var med andre ord ikke språklige «nødsituasjoner» i form av mangel på ord på det ene eller andre språket som så ut til å utløse kodeveksling.

Som analyseverktøy er det særlig Auers samtaleanalytiske tilnærming til kodeveksling (1984, 1998, 1999) i kombinasjon med tilnærminger fra interaksjonell sosiolingvistik og mikrososiologi (Gumperz 1982, Goffman 1979, 1981) som er brukt på materialet. Disse tilnærmingene innebærer kvalitative nærlesinger av kodevekslingstilfeller i den sekvensielle konteksten de forekommer i.

Interessant nok har det vist seg vanskelig å finne noe spesifikt mønster i kodevekslinga i forhold til om deltakerne veksla fra norsk til urdu eller omvendt. Dette ga grunnlag for den antakelsen at kodevekslingas funksjon først og fremst var knytta til å skape et brudd med det som hadde vært samhandlingsspråket fram til et vekslingpunkt.

I dette arbeidet har det også vært av interesse å forsøke å gi et svar på hvor levende morsmålet er for de pakistansk-norske barna i prosjektet, samt på hvor aktive brukere de er av norsk. For dette formålet er materialet underlagt kvantitativ analyse i form av opptelling av antall ord og ytringer på pakistanske språk og norsk, per opptak og per deltaker i de ulike opptakssituasjonene.

I tillegg til at dette prosjektet tar sikte på å klargjøre kodevekslingas funksjoner i ei spesifikk elevgruppes samhandlingssituasjoner, er det å håpe at prosjektet også bidrar til å gjøre kunnskap om kodeveksling kjent for de som arbeider i skolen. Forskningsbasert dokumentasjon om kodeveksling kan dessuten gi interessante perspektiver på nye måter å være norsk på, i et flerkulturelt samfunn.

PARALLELLE FOREDRAG

Andenæs, Ellen: Kjønn og språklæring: om tilgang til posisjoner og praksis

Den undersøkelsen jeg skal presentere – og som er knyttet til prosjektet *Andrespråk, kjønn og hverdagsliv* – er basert på livsformsintervjuer med en gruppe norske kvinner og menn som er i ferd med å lære seg japansk som andrespråk. Intervjumaterialet ble generert for å gi et bilde av språklæringas plass i hverdagslivet. Problemstillingene er rettet mot å forstå hva slags plass 'prosjekt språklæring' har i tilværelsen, og mot å tydeliggjøre de sosiokulturelle sammenhengene dette prosjektet - og hverdagslivet - er innleiret i. Fokus ligger altså ikke på språklige læringsresultater, men på samspill mellom individ, virksomhet og kontekst.

I intervjuene forteller personene bl.a. om hvordan de bestreber seg på å komme i det Lave and Wenger (1991) kaller en lærlingeposisjon – dvs. å få tilgang til arenaer der de kan bruke og lære språket som 'legitime perifere deltakere'. Gjennom disse bestrebelsene skaper de hver sine 'stier' i det sosiale landskapet. Både stier og arenaer - og dermed de formene for språkbruk personene får tilgang til - er kjønnspreget. I materialet viser kjønn seg på individnivå ved at kvinner og menn ikke alltid innretter seg på samme måte. Men dette individuelle nivået samspiller med måten kjønn organiserer omgivelsene på, og som gjør at de samme handlingsalternativene og posisjonene ikke er like tilgjengelige for alle. Kjønn blir altså noe som preger både kontekster og individer – og læringsforløp. Samtidig interagerer nivåene med hverandre på måter som gjør det umulig å forutsi hvilke bestemte betydninger kjønn kan komme til å få.

Litteraturreferanser:

Lave, Jean and Etienne Wenger 1991: *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge University Press

Dahl, Tove I. og David Christian: Formulaic language and language play in the teaching of Norwegian

The use of formulaic language (Myles, Hooper & Mitchell, 1998) and language play (Broner & Tarone, 2001; Cook, 2000) in language instruction has hardly been studied. Formulaic language provides utterances for learners to imitate and eventually analyze and «unpack» the

meanings of (Myles et al., 1998). Features of language play include play with linguistic form and semantics in a lighthearted way that promotes positive affect, facilitates enjoyment and relaxation, provides opportunities for competition or collaboration (Cook, 2000) and supports language rehearsal (Broner & Tarone, 2001). To redress this gap in the field, video-based research has been conducted at Skogfjorden, the Concordia Language Villages (CLV) Norwegian Language Program for 7 to 18 year olds. It is hypothesized that learners' exposure to formulaic language and language play may be quite different at CLV than in more school-based language immersion programs. Therefore, the data presented in this study will explore the kind of formulaic language and language play used in a subset of Skogfjorden activities in order to provide a basis for future comparative research.

Innlegget holdes på norsk.

Danbolt, Anne Marit: Med kamera i klasserommet – om lese- og skriveopplæring for elever med norsk som andrespråk

I innlegget presenteres tankene bak en undervisningsfilm om lese- og skriveopplæring for elever fra språklige minoriteter. Filmen inngår i et større læremiddelprosjekt på i alt sju filmer, som tar for seg ulike sider ved den grunnleggende lese- og skriveopplæringen. Læremiddelpakken er laget for å styrke undervisningen om dette emnet i allmennlærerutdanningen, og er finansiert av Utdannings- og forskningsdepartementet. Prosjektet er et samarbeid mellom Høgskolen i Agder, Høgskolen i Sør-Trøndelag, Høgskolen i Hedmark og Senter for leseforskning.

Hovedinnholdet i filmene er klasseromssituasjoner som kan danne utgangspunkt for refleksjon og drøfting av praksis og det teoretiske grunnlaget for den grunnleggende lese- og skriveopplæringen. Tanken bak prosjektet er å hente fram «de gode eksemplene» fra klasserommet, og på den måten bidra til å få fram sammenhenger mellom teori og praksis i lese- og skriveopplæringen.

Eide, Kristin M.: Subjekt og verb i norsk som andrespråk. En prosjektskisse

Dette innlegget presenterer et framtidig og såvidt påbegynt prosjekt tilknyttet det overordna prosjektet «Språkmøter» (ledet av Wim van Dommelen) ved NTNU. Prosjektet vil undersøke samspillet mellom ulike typer av subjekt (så som nullsubjekt, ekspletivsubjekt, kataforiske subjekt og innholdsssubjekt) og ulike typer av verbale kategorier (så som modale, aspektuelle, temporale og leksikalske verb) i norsk som andrespråk. I det foreliggende prosjektet er det dermed *relasjonen subjekt-verb* som er det sentrale og interessante, samt denne relasjonens potesielle varianter for de ulike nominale og verbale kategoriene som er involvert. Tilnærminga er i første rekke en generativ-teoretisk tilnærming, der de verbale kategoriene som kan identifiseres potensielt utgjør egne funksjonelle kategorier i en setningsstruktur, mens subjekter tenkes å kunne fylle spesifikatorposisjoner til disse funksjonelle kategoriene. I tillegg til det overordna generative rammeverket, er prosessabilitetsteori tenkt brukt som et teoretisk fundament, og Professor M. Pienemann er også en kjærkommen rådgiver for prosjektet.

Prosjektet har som en hovedhypotese at de mest basale verbale kategorier identifiseres og læres først, og at kategorier som modalitet, aspekt og tempus identifiseres senere. I hvilken grad de ulike kategoriene kan framvise subjekt krav, d.v.s. synlig subjekt i en tilgrensende posisjon, vil være et sentralt (for ikke å si *det* sentrale) tema for prosjektet (jf. også nyere arbeider av Jon Erik Hagen, om finitthetskategoriens betydning for norsk som andrespråk). Dette innlegget vil presentere sentrale deler fra prosjektskissen for prosjektet, ressurser, ressurspersoner og medspillere, samt overordna rammer prosjektet inngår i. Ettersom prosjektet akkurat har startet, vil de resultatene som kan presenteres, i første rekke være resultater fra andres forskning, som prosjektet vil komme til å bygge på.

Dette innlegget er en presentasjon av et framtidig prosjekt tilknyttet prosjektet Språkmøter ved NTNU. Første del av prosjektet fokuserer på verbale kategorier som leksikalske verb, tempus, modalitet og aspekt, mens en taksonomi over subjekttyper i ulike innlærervarieteter er tenkt som hovedfokus i andre del av prosjektet. Rammeverket er i all hovedsak en generativ tilnærming.

Engen, Thor Ola: «The forth year slump» i lys av Vygotsky og Ricoeur

Mitt innlegg inngår i prosjektet *Forholdet mellom kulturbestemte opplæringsmål og interne mentale prosesser, med særlig vekt på minoritetslevers læreforutsetninger i majoritetsskolen*, finansiert av Norges forskningsråd, som skal fullføres med en sluttrapport i 2004. Jeg vil ta utgangspunkt i fenomenet «the fourth year slump» som beskriver det empiriske faktum at minoritetsspråklige elever begynner å sakke akterut prestasjonsmessig i og med introduksjonen av mer akademisk krevende opplæring fra og med mellomtrinnet av. Fenomenet er generelt blitt forklart med bl.a. at de minoritetsspråklige elevenes leseferdigheter er for dårlige. Når utfordringen er å lese for å lære, strekker ikke ferdighetene til. Elevene kan lese, men de makter ikke å nytte lesing som redskap for kunnskapstilegnelse. Aspekter ved dette som ofte nevnes, er at ordforrådet er for lite, at leseferdighetene ikke er tilstrekkelig automatisert osv. Men det er et aspekt til som kan fokuseres. De minoritetsspråklige elevenes kognitive forutsetninger for å lese seg til kunnskap på dette nivået, er heller ikke tilstrekkelig utviklet. Særlig gjelder dette evnen til å lese faglitterære tekster med forståelse. I innlegget vil jeg forsøke å belyse hvilke nærmere bestemte kognitive ferdigheter dette krever, og hvordan de utvikles gjennom det pedagogiske arbeidet med lesing på begynnertrinnet. Disse ferdighetene kan på den ene sida forstås som en funksjon av elevenes leseerfaringer på begynnertrinnet, både når det gjelder mengde og kvalitet. På den andre sida kan de kognitive ferdighetene som kreves for å lese faglitterære tekster med forståelse også betraktes som en funksjon av den lesepedagogikken elevene har opplevd.

Som begrepsmessig rammeverk vil jeg benytte Paul Ricoeur og Lev Vygotsky, som utfyller hverandre når det gjelder synet på lesing og lesingens betydning for kognitiv utvikling.

Frøili, Jorunn: Signal for turtaking i tolkede samtaler. Presentasjon av en typologi

I innlegget vil jeg kort presentere min typologi for turtakingssignaler. Typologien er samtaleanalytisk fundert og på vei til å bli empirisk belagt. Empirisk analyse er påbegynt. Typologien er en del av min studie under arbeid: *Turtaking i dialogtolking. En longitudinell studie*.

Hensikten med studien er å undersøke hvordan tolkestudenter utvikler evne til turtaking i løpet av sin utdanning. Tilegnelsen av denne teknikken er en viktig del av profesjonaliseringsprosessen til tolker. Mitt empiriske materiale er transkripsjoner av video-opptak der noen tolkestudenter (2-4, maksimum 14) øver på dialogtolking i rollespill-situasjoner. Jeg diskuterer hvilke typer av tolkers turskiftesignaler som kan identifiseres i materialet; verbale, paralingvistiske og non-verbale signaler. Jeg undersøker også hvilke typer av signal som kan finnes i materialet på ulike nivåer i utdanningen, og om det er noen mønstre i studentens læreprosess. Det teoretiske grunnlaget for min studie er tverrfaglig, relatert til den delen av forskningsfeltet tolke- og oversettelsesstudier som er samtaleanalytisk/sosiologisk orientert.

Golden, Anne: Lette og vanskelige forståelsesoppgaver når metoden er en flervalgsoppgave – hva er egentlig det?

I forbindelse med min avhandling om minoritetslevers forståelse av metaforiske uttrykk, ønsket jeg blant annet å finne ut om det var de samme uttrykkene som var lette eller vanskelige for denne elevgruppen som for elever med norsk som morsmål. Til dette formålet hadde jeg blant annet laget en test bestående av 50 flervalgsoppgaver med metaforiske uttrykk hvor elevene skulle krysse av for ett av fire alternativer. I analysen av svarene delte jeg inn oppgavene i lette og vanskelige oppgaver etter hvor stor rettsvarsprosent jeg fant hos ulike grupper av elever. I dette arbeidet ble jeg bevisst hvor vanskelig denne inndelingen i lette og vanskelige oppgaver var, selv om tallene for så vidt var entydige. I dette innlegget ønsker jeg å presentere eksempler både på lette og vanskelige oppgaver for ulike elevgrupper og diskutere hva som kompliserer en slik inndeling.

Gjernes, Erna: På oppdagelsesferd i litteraturen med Salman. Om litterære erfaringer i den flerkulturelle skolen

Foredraget tar utgangspunkt i et doktorgradsprosjekt ved Høgskolen i Hedmark med tittelen: «På oppdagelsesferd i litteraturen med tiendeklassinger.» Med ståsted i Rosenblatts litteraturpedagogiske teorier fokuseres det på det dynamiske og gjensidige møtet mellom den individuelle leseren og den konkrete teksten, også på enkeltscener i en spesiell tekst. Bakhtins teorier retter søkelyset mot det kontekstuelle og

dialogiserte ved enhver ytring og danner grunnlag for min tolkning av de litterære tekstene og det kvalitative forskningsintervjuet.

Datagrunnlaget består av en skriftlig undersøkelse, observasjon i klasserommet, tekster elevene har skrevet og kvalitative forskningsintervjuer med utvalgte elever. Metoden min er utforskende, ikke hypotesebekreftende. Jeg ønsker å vise variasjonen i elevenes respons og analyserer sammenhengen mellom tekststruktur og respons for så å forstå dette ut fra lokale, sosiale, etniske og kjønnede forutsetninger. Av 13 fokusinformanter er 5 minoritetselever, og Salman er en av dem. I dette foredraget vil jeg legge hovedvekten på Salmans respons av Hovlands ungdomsroman *Ein motorsykkel i natta* (1992)

Romanen har en ustabil ironi der alt viker unna, og den danner et komplekst bilde av adressaten i teksten. Gjennom den episke fortellingen forutsettes en adressat som vil le og gråte med helten, la seg berøre og gjennomleve konflikten fram mot en lykkelig løsning. Gjennom ulike former for flerstemthet skaper imidlertid romanen også et bilde av en desinteressert adressat som betrakter hendelsene med distanse. I teorikapitlet stiller jeg spørsmålet om diktningen befri leserne for følelser eller om den vekker dem. Romanen vekker sterke emosjoner hos Salman, som involverer seg i de litterære personene og deres skjebne. Han uttrykker frustrasjon overfor romanens ikke-realistiske elementer, samtidig som han i løpet av samtalen gir gode tolkninger. Gjennom sin lesing utfordrer han også min tolkning, særlig når det gjelder forståelsen av jeg-personens storebror. Salman søker i sin respons etter mening, og det finner han i større grad i andre tekster. «Bor man i en skog, er det fint å lese skogsbøker, så kan man gå rundt i den skogen og sjekke hvordan det er der,» som han sier. Han er en av mange gutter som uttrykker rastløs energi i klasserommet, men som bak denne sosiale klovnerollen skjuler leseglede, åpenhet omkring sin litterære respons, evne til nærlesing og en veksling mellom emosjonell og tolkende respons i sin bygging av identitet.

Grimstad, Birgitte Fondevik og Hilde Osdal: Nynorsk i andrespråksopplæringa

Prosjektet *Nynorsk i andrespråksopplæringa* har som føremål å forske på opplæringa i nynorsk som andrespråk i grunn- og vidaregåande skule, og vaksenopplæringstilbodet som vert gjeve innan dette feltet. Føremålet er då

først å kartlegge situasjonen for dei som gir og for dei som ønskjer å gi eit slikt tilbod. Vi håpar på denne måten å få fram kunnskapar om denne opplæringa som kan føre til ei satsing på dette feltet. Å vere med på å utvikle nye læremiddel, må kome i den andre fasen i prosjektet.

Hovudtema for prosjektet vil vere å finne årsaker til at så få kommunar og utdanningsinstitusjonar gir undervisning i nynorsk som andrespråk, og også å kartlegge kva problem institusjonane som tilbyr nynorsk som andrespråk har gjennom å sjå på opplærings-tilbodet på nokre utvalde grunn- og vidaregåande skular og i den kommunale vaksenopplæringa, truleg avgrensa til Møre og Romsdal. Det ville vere interessant å følgje ein av kommunane som har starta opplæring på nynorsk ved hjelp av det nettbaserte læremiddelet Nynorskpluss +, og samanlikne situasjonen der med opplæringa i ein kommune som gjev opplæring på bokmål.

Prosjektmetoden må bygge på både observasjonar av konkrete undervisningssituasjonar, intervju og innhenting av informasjon frå undervisningspersonalet, t.d. gjennom spørjeundersøking, og vurdering av arbeidet til elevane/studentane.

Harnæs, Liv Andlem: Læring av norske vokaler hos voksne andrespråksbrukere med arabisk som morsmål – en akustisk studie

Uttale er et lite utforsket område i andrespråksforskning. Tilgang til nye analyseredskaper som gir mulighet for mer presise kunnskaper enn vi kunne oppnå før, gjør feltet spesielt interessant i dag. Det er viktig at vi utvikler våre kunnskaper om uttale bredt: studier av segmenter og segmenttilegnelse må skje parallelt med studiet av prosodi. Vi må ha mer presise fonetiske beskrivelser av lyd og vite mer om hva som er mest nødvendig ved frembringelsen (og persepsjonen) av lyd for å få teoretisk innsikt og for å kunne veilede elevene bedre enn vi kan i dag.

Vi må også vite mer om transfer. Kunnskaper om overføringer fra morsmålet kan vi få ved å undersøke den faktiske språkbruk hos andrespråksinnlærere med samme morsmål og studere hvilke lyder som skaper vansker for bestemte språkgrupper, og hvilke erstatningslyder de velger. Mine informanter har norsk som andrespråk og arabisk som morsmål. Arabisk beskrives gjerne som et trevokalsystem, norsk som et nivokalsystem. Jeg ønsker å studere hva som skjer når disse to svært

forskjellige systemene møtes, og i hvilken grad prediksjoner om «problemer for arabisktalende» når det gjelder norske vokaler (Husby og Kløve 2001:49) holder stikk.

Jeg har lydopptak på norsk av fjorten menn med arabisk som morsmål og av fem norske menn oppvokst på Østlandet. Vokalene i materialet analyserer jeg ved hjelp av akustisk analyse i et taleanalyseprogram (det nederlandske PRAAT). Jeg har overført seks opptak (av tre med arabisk og tre med norsk som morsmål) til min pc for å gjøre et forprosjekt i PRAAT. Jeg måler durasjon og de tre første vokalfremantene (Kent og Read 2002; Ladefoged 2003) hos disse seks. Jeg sammenlikner hver enkelt av de tre andrespråksinformantene med tre av de norske informantene sett som en gruppe. Forprosjektet er tenkt som en del av et større prosjekt om vokaltilegnelse som jeg arbeider med i min tid til faglig utvikling.

Hvistendahl Rita og Astrid Roe: Hva forteller Oslo-prøven om språklige minoriteters leseprestasjoner i 10. klasse?

Konferanseinnlegget holdes i samarbeid mellom Astrid Roe og Rita Hvistendahl. Med utgangspunkt i Oslo-prøven i lesing for 10. klasse i 2003 analyserer vi språklige minoriteters ferdigheter i å lese tekster på norsk, hente informasjon fra dem, fortolke dem og reflektere over dem. Elevenes lesevaner beskrives, og betydningen av bøker i hjemmet analyseres. Resultatene vurderes ut ifra kjønn. Etter gjennomgang av et stort antall elevsvar analyserer vi særlig svarene på de oppgavene som de minoritetsspråklige elevene presterer omtrent like godt på som øvrige elever, og svarene på de oppgavene de presterer klart dårligere på.

Joensen, Linda: Utlendingers oppfatning av egen språklæring

Basert på noen års arbeid som lærer i norsk som andrespråk ønsket jeg å undersøke elevs bevissthet om egen læring, og motivasjon for å gi seg i kast med noe så vanskelig som å lære et nytt språk i voksen alder. Dette innlegget presenterer noen funn fra arbeidet med oppgaven, og fokuserer på hvordan utlendingers motivasjon for å lære norsk fremfor alt blir begrunnet i sterke ønsker om integrering. Dette ledsages av til dels svært høye mål for egen kompetanse. Er dette noe som kan utnyttes for å øke utbyttet av klasseromsundervisningen? Hvilke andre språkarenaer er aktuelle for utlendinger som vil lære norsk så bra som mulig? Hva gjør

utlendingene selv for å vedlikeholde og forsterke språket sitt i integreringsprosessen?

Kongslien, Ingeborg: Fleirkulturell litteratur i den norske skulen

Emnet for foredraget er skjønnlitteratur skriven av forfattarar som er innvandrarar i Norge eller representantar for andregenerasjon, med særleg vekt på tekstar som tematiserer den tokulturelle situasjonen. Innleiingsvis vil omgrepet «fleirkulturell litteratur» bli drøfta, og også andre nemningar som blir brukte om denne litteraturen, t.d. «innvandrarlitteratur», «migrantlitteratur», «minoritetslitteratur», «eksillitteratur».

Det vil bli gitt eit raskt oversyn over denne litteraturen, deretter vil nokre tekstar bli presenterte og drøfta meir i detalj. Synsmåtar frå postkoloniale teoriar vil bli trekte inn i analysane (t.d. Edward Saids orientalismeomgrep, Homi Bhabhas tilnærming til nasjonalitetsomgrepet). Eg vil prøve å seia noko om korleis denne litteraturen, det ein kan kalle «dei nye stemmene i norsk samtidslitteratur», formidlar den tokulturelle konteksten. Litteraturens formidling av erfaringane som innvandrar og minoritet, av integreringsprosessen og søkinga etter identitet, vil stå sentralt i analysen. Ideelt sett skulle også skjønnlitteratur av etnisk norske forfattarar som skriv om det fleirkulturelle ha vore teke med her, slik at ein kunne ha studert ulike diskursive strategiar i formidlinga av dagens norske fleirkulturelle samfunn, men dei vil bli berre bli nemnde som del av eit heilskapleg bilde. Desse forfattarane som er innvandrarar eller representantar for andregenerasjon, utfordrar og kjem til å utvide den norske litterære kanon. I samband med desse forfattarane vil synspunkt frå ein amerikansk litteraturforskar som arbeider med skildringar av immigranterfaringa i amerikansk samtidslitteratur, bli trekte inn, m.a. at dei «rewrite what it means to be American» (Gilbert Muller), for så å sjå dette i ein norsk kontekst.

Avslutningsvis vil det, på bakgrunn av desse drøftingane, bli argumentert for kvifor denne typen litteratur bør bli brukt i skulen, både for elevar frå språklege minoritetar og for etnisk norske elevar, dvs. i dagens norske skulerøyndom.

Dette byggjer vidare på det delprosjektet eg hadde under KUSK (Kultur- og språkkontakt, HF ved Univ. i Oslo og Forskingsrådet).

Larsen, Vibeke: Et språksamfunn inspirert av Bollywood?

I foredraget vil jeg beskrive språksamfunnet på en videregående skole i Oslo. Ca 70 % av skolens elever har to utenlandsfødte foreldre, og oppgir et annet morsmål enn norsk. Jeg vil ta utgangspunkt i noen russekort skrevet av russen 2004, for å se nærmere på elevenes holdninger til egen språkbruk. Disse russekortene er interessante, fordi elevene har valgt å skrive på sitt eget morsmål. Hva skriver de, og hvorfor har de valgt å uttrykke seg på morsmålet? Som student på årsenheten i norsk som andrespråk ved Universitetet i Oslo, og som lektor i videregående skole har jeg fått muligheten til å se nærmere på språksamfunnet der jeg jobber som følge av utbredt oppgaveskriving. Jeg vil også benytte noe av materialet jeg har hentet inn i den forbindelse.

Lindemann, Beate: Det vanskelige «få»

Verbet «få» er for de fleste NoA-språklige et veldig vanskelig verb å tilegne seg. Verbet kan nesten ikke unngås, men har et utrolig spekter av betydningsnyanser. I tillegg vanskeliggjøres innlæringa gjennom det faktum at «få» kan knyttes både til en infinitiv og et partisipp. Infinitiven kan ikke byttes ut mot partisippet, men det finnes noen verb som kan stå både som partisipp og som infinitiv etter «få».

Jeg arbeider f.t. med et stort korpus og har allerede skrevet en artikkel på tysk om kontrastive forhold (no-ty) og en på norsk (i *NOA* 1/2004). Foredraget skal komme med nytt stoff om «få», men forhåpentligvis også med ny kunnskap om hvordan utlendinger oppfatter «få» og prøver å få grep på nyansene.

Lindquist, Hein og Kirsten Palm: Språklige minoriteter i majoritetsskolen. Organisering og skolens begrunnelser

Dette er et delprosjekt av et pågående FOU-prosjekt ved Høyskolen i Telemark med tittelen «Minoritets elever i majoritetsskoler». I delprosjektet ønsker vi å få bedre kunnskap om hvordan skolen begrunner valg av ulike organiseringsmodeller når det gjelder støttetiltak for språklige minoriteter med bakgrunn i opplæringslovens § 2-8. Høsten 2003 gjennomførte vi en spørreundersøkelse på 42 skoler i Buskerud og Telemark (Lindquist og Palm 2004

http://www.alt.hist.no/fou2004/paper/Lindquist%20og%20Palm_tirsdag_C3.pdf). Resultatene fra denne undersøkelsen og statistisk materiale fra departementet (GSI-tall) viser at skolene organiserer sine støttetiltak enten i egne grupper for minoritetselevne eller i form av tolærersystem i klasserommet. Vi har imidlertid klare indikasjoner på at skolenes praksis kan være svært forskjellig uavhengig av ulike kvantitative faktorer som elevtall, skolestørrelse, kommunetype etc.

Høsten 2004 skal vi derfor gjennomføre en oppfølgingsundersøkelse der vi søker å få fram skolens begrunnelser for sin bruk av støttetiltak, særlig knyttet til valg av tolærersystem eller valg av egne grupper i norsk som andrespråk. Undersøkelsen skal gjennomføres som et semistrukturert intervju av et hensiktsmessig utvalg av de skolene som var med i den første undersøkelsen. I innlegget vil vi legge fram skolenes opplysninger og diskutere dem både i et faglig og et praktisk perspektiv.

McGhie, Marit Ruud: «Survival of the frequent»?

Resultatene som legges fram, framkommer i analyse av muntlige og skriftlige produksjoner som vurderes i prosjektet *Tilegnelse av vokabular og syntaks i norsk som andrespråk: Hierarkisk tilegnelsesrekkefølge eller interaksjonell utvikling?* Prosjektet er et doktorgradsarbeid ved ILF, UiO.

Jeg konsentrerer meg om uttrykk for årsaksrelasjoner, som krever ulik syntaks. Pienemanns syntaksbaserte prosesserbarhetsteori (PT) avtegner i generelle trekk tilegnelsesprosessen slik den ofte foregår, men jeg savner et mer fullstendig bilde. PT tar ikke hensyn til frekvens, noe den bruksbaserte kognitive lingvistiske teorien gjør. Jeg tenderer derfor stadig sterkere mot en kognitiv tilnæringsmåte.

Informantene er 30 voksne NO2-innlærere på universitetsnivå som har levert muntlige og skriftlige produksjoner på tre tidspunkter. På fjorårets MONS-konferanse presenterte jeg en pilotundersøkelse av fem innlæreres produksjoner og understreket da at det samlede materialet måtte antas å vise til dels andre tall. Jeg har nå undersøkt forekomster og feil hos hele gruppen på 30, og resultatene avviker fra pilotundersøkelsens resultater på flere punkter. Jeg er fremdeles særlig interessert i hvorfor informantene så tydelig foretrekker *fordi* framfor *derfor* og *for*, og vil kommentere

følgende: Feilprosenten ved både *derfor* og *fordi* reduseres til halvparten av hva den var i utgangspunktet – til tross for at de to krever ulik syntaks. Over 70 % av *fordi*-setningene som inneholder setningsadverbial, har syntaksfeil. Det produseres seks ganger så mange etterstilte som foranstilte *fordi*-setninger, med like mye feil i begge typene. Rundt 30 % av *derfor*-setningene har syntaksfeil. Ved siste innsamlingspunkt brukes *fordi* 11 ganger så ofte som *for*.

I uttrykket «Survival of the frequent» hentyder jeg til innlærernes oppfatning av hva som er frekvent. I tillegg til faktisk høy frekvens kommer da det som for andrespråksinnlærerne oppfattes som såpass prominent eller entydig i konteksten at de får det med seg.

Nistov, Ingvild: Transfer og leddstilling — igjen

I denne presentasjonen vil eg leggja fram «gamle» data frå L2 innlærarar av norsk med tyrkisk L1 (jf Nistov 1991), som eg ser som interessant empiri i høve til ein pågåande teoretisk debatt i internasjonal andrespråksforskning. Det dreier seg om eit tema som ein kan seia har vore ein kontinuerleg «tretteteig» i andrespråksforskninga, nemleg om leddstillingstransfer frå morsmålet gjer seg gjeldande i innlærarspråket; særleg gjeld diskusjonen byrjarstadiet.

Dette spørsmålet har blitt belyst frå forskjellige teoretiske innfallsvinklar. Innan det UG-teoretiske andrespråksforskningsfeltet har det utvikla seg fleire ulike posisjonar når det gjeld transfer ut frå synet ein har på andrespråksinnlæraren sin tilgang til UG. Ein av posisjonane er «Full transfer/full tilgang til UG», og representantane for denne hevdar at L2 innlæraren har tilgang til UG, men at denne tilgangen på byrjarstadiet går via L1 (Schwartz & Sprouse 1994, 1996). Denne hypotesen, som predikerer leddstillingstransfer på byrjarstadiet, er utgangspunktet for Håkansson, Pienemann og Sayehli (2002) sin argumentasjon når dei på prosesseringsteoretisk grunnlag hevdar at resultatane av deira undersøking «clearly contradict» prediksjonane til Schwartz & Sprouse.

Dette innlegget har ikkje som mål å gå inn i den språklæringsteoretiske debatten i høve til UG og prosesseringsteori, men resultatane av mi undersøking av byrjarstadiet synest å svekka argumentasjonen til Håkansson, Pienemann og Sayehli.

Randen, Gunhild Tveit: Presentasjon av pilotstudie i prosjektet «Språkferdigheter ved skolestart»

I dette innlegget vil jeg presentere et pågående doktorgradsprosjekt med den foreløpige tittelen *Språkferdigheter ved skolestart; kartlegging av minoritetsspråklige 6-åringers språklige ferdigheter*. Formålet med prosjektet er å utvikle ny kunnskap rundt vurdering av minoritetsspråklige skolebegynneres språkferdigheter. Pilotstudien som presenteres i dette innlegget ble gjennomført våren 04. Innlegget vil ta utgangspunkt i metodiske utfordringer som ble tydeliggjort gjennom piloten, samt presentere noen teoretiske perspektiver rundt vurdering av språkferdigheter.

Forskriften til opplæringsloven gir ulike rettigheter til tilpasset opplæring for gruppen av minoritetsspråklige elever med utgangspunkt i den enkelte elevs språklige ferdigheter. Rett til opplæring i fagene morsmål og norsk som andrespråk er slått fast i forskriften til opplæringslovens § 1-1 og 24-1. Elever kan få morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring og opplæring i norsk som andrespråk «til dei har tilstrekkelege kunnskapar i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen». Hva slags tilbud en elev får, skal altså baseres på den enkelte skoles vurdering av hans eller hennes språkferdigheter. Dette aktualiserer behovet for gode kartleggingsverktøy. Det finnes per i dag ingen prøver for kartlegging av språkferdigheter utviklet spesielt med tanke på skolebegynnere med minoritetsspråklig bakgrunn, og det er heller ingen utbredt konsensus i fagmiljøene om hva slik kartlegging skal innebære eller hvordan den skal foregå. Gjennom dette doktorgradsprosjektet ønsker jeg blant annet å se på hvilke kriterier som kan legges til grunn for å vurdere når en minoritetsspråklig elevs språkferdigheter har nådd et nivå som tilsier at han har «tilstrekkelig utbytte av undervisningen på norsk», og hvilken sammenheng er det mellom elevs ferdigheter i morsmålet og ferdigheter i norsk

Ryen, Else: Mestring av passiv – en indikator på generell språkbeherskelse?

I 2003 ble det publisert en artikkel med tittelen «Why English Passive Is Difficult to Teach (and Learn)» (Hinkel 2003). Dette er ett av svært få arbeider som retter oppmerksomhet mot andrespråksinnlæreres mestring av passivkategorien. Men om vi går 20 år tilbake i tid, finner vi at det som en del av the Michigan Test of English Language Proficiency ble påvist at

mestring av passiv utgjorde den klartest signifikante forskjellen mellom gode og svake andrespråksskrivere på høyskolenivå (Kameen 1983). At det er vesentlig for andrespråksskrivere også i norsk å mestre denne kategorien, har jeg bl.a. erfart som sensor ved skriftlige eksamener for helsepersonell, og det synes også å være indikasjoner på at mestring av passiv kan predikere at kandidaten også for øvrig har god beherskelse av norsk.

I foredraget vil jeg bruke eksempler fra eksamensbesvarelser skrevet av utenlandsk helseperson samt elevstiler fra 1. klasse i videregående skole (Palm 1997). Innlærernes problemer med passiv vil bli belyst og diskutert i lys av kjennetegn ved passivkategorien i norsk (jf. f. eks. Ryen 1999). Det vil også bli referert til markerhetsteorien (Eckmann 1977).

Litteratur:

Eckman, Fred 1977: Markedness and the contrastive analysis hypothesis. *Language learning* 27:2, 315 – 330.

Hinkel, Eli 2002: Why English Passive Is Difficult to Teach (and Learn). In Hinkel, Eli & Sanda Fotos: *New Perspectives on Grammar Teaching in Second Language Classrooms*. ESL and Applied Linguistics Professional Series. Lawrence Erlbaum Associates, London

Keenan, Edward L. 1985: Passive in the world's languages. In Shopen, Timothy (ed.): *Language typology and syntactic description 1*. Cambridge: Cambridge University Press.

Palm, Kirsten 1997: *Argumenterende skriving. En analyse av andrespråkstekster og førstespråkstekster fra videregående skole*. Hovedfagsoppgave i norskdidaktikk. Universitetet i Oslo

Ryen Else 1999: A contrastive approach to the form and function of the passive voice. I Brendemoen, Bernt, Elizabeth Lanza, Else Ryen (ed): *Language Encounters Across Time and Space. Studies in Language Contact*. Oslo: Novus forlag.

Sandvik, Margaret: Språkstimulering og -evaluering på første- og andrespråk

Innlegget presenterer metode og resultater fra tre års arbeid med systematisk språkstimulering i barnehage og 1. klasse. Med vekt på samtaler og litteratur har vi fulgt barn fra de er 5 til de er 7 år og nøye dokumentert barnas språkutvikling. I prosjektet er det utviklet en metode

for språkstimulering og en mappevurdering som fanger opp både formelle og pragmatiske ferdigheter. Prosjektet er forankret i sosiokulturell læringsteori. Mer om prosjektet på

<http://www.bydel-bjerke.oslo.kommune.no/Default.asp?page=&Id=85884>

Skaret, Anne: Arbeid med flerkulturell skjønnlitteratur i norsk førskolelærerutdanning

I dette innlegget ønsker jeg å presentere et nylig oppstartet doktorgradsprosjekt med den foreløpige tittelen «Arbeid med flerkulturell skjønnlitteratur i norsk førskolelærerutdanning». Prosjektet hører til under det tverrfaglige paraplyprosjektet «Monoculturalism versus multiculturalism in teacher training in Norway» som startet opp 1. august 2004 ved Høgskolen i Hedmark, Avdeling for lærerutdanning.

Prosjektet går i korthet ut på følgende: Hva er flerkulturell skjønnlitteratur, og hvordan virker arbeid med flerkulturell skjønnlitteratur inn på førskolelærerstudenters flerkulturelle bevissthet? I innlegget vil jeg kort presentere prosjektets problemstilling, tenkte teoretiske perspektiver, design og metode.

Skjelbred, Dagrun: Noen trekk ved lærebokspråk med relevans for elever fra språklige minoriteter

Innlegget presenterer noen resultater fra prosjektet «Vurdering av læremidler med fokus på et flerkulturelt perspektiv» som Høgskolen i Vestfold gjennomfører på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Prosjektet tar sikte på å kartlegge både hvordan læremidlene brukes, hvordan de oppfattes av brukerne og hvordan de bør tilrettelegges språklig slik at de blir best mulig tilgjengelig for minoritetsspråklige elever. Prosjektet består av en observasjonsdel, der bruken av læremidler blant elever fra språklige minoriteter i fire sjettede klasser og fire klasser i videregående skole er observert i fagene norsk, matematikk og natur- og miljøfag. Prosjektets andre del er en analyse av utvalgte språklige trekk i de benyttede lærebøkene. Min presentasjon vil ta utgangspunkt i observasjoner i en av sjetteklassene og diskutere noen sider ved språk og utforming i de benyttede læremidlene. Vekten vil legges på en beskrivelse av tekststrukturering og bruk av tekstelementer som skaper sammenheng og gir elevene hjelp til å etablere forforståelse.

Tenfjord, Kari: ASK — et norsk elektronisk andrespråskorpus

Innlegget vil presentere Norsk andrespråskorpus (ASK) så langt som arbeidet med prosjektet er kommet. ASK arbeider med å etablere et elektronisk, søkbart korpus for norsk som andrespråk med mulighet for kobling mellom språkdata og persondata. Språkdataene som legges inn i korpuset er hentet fra Norsk språktests arkiv over innvandreres skriftlige testbesvarelser på Språkprøven i norsk og på Test i norsk, høyere nivå. I tillegg vil vi legge inn tekster skrevet av personer med norsk som morsmål som besvarer tekstopp-gavene i de to testene. Persondata er opplysninger som testtakerne har gitt om for eksempel morsmål, oppholdstid i Norge og skolebakgrunn. Foreløpig har vi transkribert ca. 2000 tekster og vi har feilkodet ca 300. Feilkodingen er gjort på grunnlag av et system som er utviklet i prosjektet. Som søkesystem benyttes et søkegrensesnitt som er utviklet ved Aksis (Universitetet i Bergen). Systemet gjør det mulig å søke etter ulike kombinasjoner av ord, lemma, feilkategorier, grammatisk annotering og personlige data. Det er laget en demonstrator for ASK som er tilgjengelig på: <http://decentius.aksis.uib.no/corpus/askdemo-home.html>

Torvatn, Anne Charlotte: Digitale læremidler for minoritetsspråklige elever

Jeg vil først gå gjennom hva som finnes av digitale læremidler som er spesiallaget for minoritetsspråklige elever. Så vil jeg presentere en oversikt over forskning rundt digitale læremidler for minoritetsspråklige elever, og si noe om hvilke kriterier som bør ligge til grunn. Jeg vil så presentere en analyse av utvalgte læremidler. Dette er både læremidler som er spesiallagde og læremidler som er for alle elever, men som har vært brukt i klasser med minoritetsspråklige elever.

Undersøkelsen som presenteres, er en del av prosjektet «Vurdering av læremidler for minoritetsspråklige elever» knyttet til Høgskolen i Vestfold.

Winsnes, Kaja Høgh: Er det bare norsken som mangler?

Innlegget vil ta utgangspunkt i min hovedfagsoppgave. Jeg tar her for meg hvordan en gruppe kurdiske analfabeter klarer å delta i en samtale om psykisk helse med en høyt utdannet person med innvandrerbakgrunn. Noen har gått på kurs om psykisk helse, andre har det ikke. Jeg ønsker å se på

hvilke faktorer som spiller inn på konversasjonen og hvordan deres svake skolebakgrunn slår ut. Jeg bruker sosiale teorier for språklæring og samtaleanalyse til å se på hvordan trygghet på egen kunnskap om temaet og målet med samtalene påvirker den språklige kompleksiteten i ytringene.

Aamotsbakken, Bente og Norunn Askeland: Uten utdanning - intet lys. Om minoritetsspråklige læreres bruk av læremidler

Utgangspunktet er erfaringer fra et forskningsprosjekt om minoritetsspråklige elever og læreres bruk og forståelse av lærebøker og læremidler. Innlegget vil i hovedsak dreie seg om læreres produksjon og bruk av læremidler. Lærerne vi har observert og intervjuet, har alle minoritetsspråklig bakgrunn (urdu, tyrkisk, vietnamesisk, albansk, somalisk). Vi ser på lærernes bruk og vurdering av såvel norskspråklige som minoritetsspråklige læremidler. Vi vil særlig legge vekt på å vise lærernes arbeidsmåter og hvordan de finner kreative løsninger i vanskelige ressurs- og lærings situasjoner.

PROGRAM

Programmet per 8.11.2004. Forbehold om endringer.

TORSDAG 18. NOVEMBER		
11.00	<i>Åpning av konferansen</i> Bjørn Berg, dekan ved Avdeling for lærerutdanning, Høgskolen i Hedmark	
11.15.-12.15	<i>Anne-Hvenekilde-forelesningen 2004:</i> <i>Fra morsmål til morsmål. Det terminologiske paradoks i andrespråksforskningen.</i> Bente Ailin Svendsen, Universitetet i Oslo	
12.20-13.05	<i>Framveksten av fagområdet Norsk som andrespråk – utviklingslinjer 1980-2004.</i> Førsteamanuensis Anne Golden, Universitetet i Oslo, høgskoledosent Lise Iversen Kulbrandstad, Høgskolen i Hedmark og førsteamanuensis Kari Tenfjord, Universitetet i Bergen,	
13.15-14.15	Lunsj i høgskolens kantine	
14.15-14.55	<i>Verbmorfologi, noe å bry seg om?</i> Førsteamanuensis Jon Erik Hagen, Universitetet i Bergen	
14.55-15.35	<i>Språkdannelse i møtet mellom kvensk og norsk i Nordreisa.</i> Førsteamanuensis Hilde Sollid, Høgskolen i Stavanger	
15.35-16.00	Kaffe/te i foajeen i Alf Prøysens hus	
16.00-16.30	<i>ASK – et norsk elektronisk andrespråskorpus</i> Førsteamanuensis Kari Tenfjord, Universitetet i Bergen	<i>Språkstimulering og –evaluering på første- og andrespråk.</i> Førsteamanuensis Margaret Sandvik, Høgskolen i Oslo
16.30-17.00	<i>Mestring av passiv – en indikator på generell språkbeherskelse?</i> Førsteamanuensis Else Ryen, Universitetet i Oslo	<i>Med kamera i klasserommet – om lese- og skriveopplæring for elever med norsk som andrespråk.</i> Høgskolelektor Anne Marit Danbolt, Høgskolen i Hedmark
17.00- 17.30	<i>Transfer og leddstilling – igjen.</i> Førsteamanuensis Ingvild Nistov, Universitetet i Bergen	<i>Hva forteller Oslo-prøven om språklige minoriteters leseprestasjoner i 10. klasse?</i> Prosjektleder, dr.art. Rita Hvistendahl og forsker Astrid Roe, Universitetet i Oslo
17.30-18.00	<i>«Survival of the frequent»?</i> Universitetslektor Marit Ruud McGhie, Universitetet i Oslo	<i>«The forth year slump» i lys av Vygotsky og Ricoeur</i> Professor Thor Ola Engen, Høgskolen i Hedmark
18.00-18.30	<i>Subjekt og verb i norsk som andrespråk. En prosjektskisse.</i> Post.doc.stipendiat Kristin M. Eide, NTNU	<i>Formulaic language and language play in the teaching of Norwegian.</i> Førsteamanuensis Tove I. Dahl, Universitetet i Tromsø og David Christian, Concordia Language Villages, Northland Community and Technical College, East Grand Forks, MN
19.30	Middag Hotell Victoria	
FREDAG 19. NOVEMBER		
8.45-9.30	Formell etablering av det norske nettverket ved Lise Iversen Kulbrandstad, Anne Golden, Kari Tenfjord, Lars Anders Kulbrandstad. Informasjon om NORDAND-nettverket (2005-konferansen og tidsskriftarbeidet) ved Lise Iversen Kulbrandstad	
9.30-10.10	<i>Kodeveksling som samtalestrategisk virkemiddel i samtaler mellom pakistansk-norske tiåringer.</i> Høgskolelektor og stipendiat Finn Aarseth, Høgskolen i Oslo	
10.10-10.30	Kaffe/te, foajeen i Alf Prøysens hus	

10.30-10.45	<i>Er det bare norsken som mangler?</i> Hovedfagsstudent Kaja Høgh Winsnes, Universitetet i Oslo	Et språksamfunn inspirert av Bollywood? Lektor Vibeke Larsen, Oslo	
10.45-11.00	<i>Arbeid med flerkulturell skjønnlitteratur i norsk førskolelærerutdanning.</i> Stipendiat Anne Skaret, Høgskolen i Hedmark	<i>Utlendingers oppfatning av egen språklæring.</i> Linda Joensen	
11.00-11.30	<i>Språklige minoriteter i majoritetsskolen.</i> Hein Lindquist og høgskolelektor Kirsten Palm, Høgskolen i Telemark	<i>Nynorsk i andrespråksopplæringa.</i> Høgskolelektor Birgitte Fondevik Grimstad og høgskolelektor Hilde Osdal, Høgskolen i Volda	
11.30-12.15	Lunsj i foajeen Alf Prøysens hus		
12.15-12.45	<i>På oppdagelsesferd i litteraturen med Salman. Om litterære erfaringer i den flerkulturelle skolen.</i> Stipendiat Erna Gjernes, Høgskolen i Hedmark	<i>Uten utdanning – intet lys. Om minoritetsspråklige læreres bruk av læremidler.</i> Professor Bente Aamotsbakken og førstelektor Norunn Askeland, Høgskolen i Vestfold	<i>Det vanskelige «få».</i> Førsteamanuensis Beate Lindeman, Universitetet i Tromsø
12.45-13.15	<i>Fleirkulturell litteratur i den norske skulen.</i> Førsteamanuensis Ingeborg Kongslie, Universitetet i Oslo	<i>Noen trekk ved lærebokspråk med relevans for elever fra språklige minoriteter.</i> Professor Dagrun Skjelbred, Høgskolen i Vestfold	<i>Signal for turtaking i tolkede samtaler. Presentasjon av en typologi.</i> Jorunn Frøili, Universitetet i Oslo
13.15-13.45	<i>Lette og vanskelige forståelsesoppgaver når metoden er en flervalgsoppgave – hva er egentlig det?</i> Førsteamanuensis Anne Golden, Universitetet i Oslo	<i>Digitale læremidler for minoritetsspråklige.</i> Førsteamanuensis Anne Charlotte Torvatn, Høgskolen i Hedmark	<i>Læring av norske vokaler hos voksne andrespråksbrukere med arabisk som morsmål – en akustisk studie.</i> Universitetslektor Liv Andlem Harnæs, Universitetet i Oslo
13.45 –14.15	Kaffe/te i foajeen, Alf Prøysens hus		
14.15-14.45	<i>Kjønn og språklæring: om tilgang til posisjoner og praksis.</i> Førsteamanuensis Ellen Andenæs, NTNU	<i>Presentasjon av pilotstudie i prosjektet «Språkferdigheter ved skolestart».</i> Stipendiat Gunhild Tveit Randen, Høgskolen i Hedmark	
14.50-15.25	<i>Er det vanskelig å lære norsk?</i> Førsteamanuensis Lars Anders Kulbrandstad, Høgskolen i Hedmark		
15.25-15.35	Avslutning		